

ATT GENOMFÖRA OCH REDOVISA TEXTANALYSER

En vägledning för studenter

Malin Sandberg

1 Inledning

Den vanligaste examinationsformen på kurser i textanalys är någon typ av hemuppgift. I typfallet får du som student en uppsättning metodredskap, ett eller flera textmaterial samt ett antal frågor som ska besvaras i en skriftlig text. Det du håller i handen just nu är varken kurslitteratur eller en uppgiftsinstruktion, utan en vägledning att använda i arbetet med just sådana examinationsuppgifter.

Textanalys är en typ av forskning som sällan resulterar i t.ex. formler eller handfasta produkter, knappt ens prydliga diagram eller tabeller. Skriftlig redovisning i form av löpande text är därför det enda sättet att visa upp och argumentera för sina slutsatser och ståndpunkter, och det gäller såväl studenter som forskare. På kurser i textanalys lägger vi därför stor vikt vid skrivandet, och eftersom skrivandet och det skrivna är viktigt riskerar det också att bli ett hinder för studenter i arbetet med textanalyser. Min förhoppning är att den här texten kan fungera som en vägledning som minimerar den risken genom att dels sätta ord på det som ibland står skrivet mellan raderna, dels förklara och motivera vissa av våra krav och konventioner. Informationsurvalet bygger på det som nybörjarstudenter enligt min erfarenhet brukar ha störst bekymmer med. Det innebär att vissa avsnitt kan kännas självklara för vissa läsare, men kanske inte för andra. Det går bra att bara läsa vissa delar av texten. Jag kommer att ge många exempel, men samtliga är påhittade och alltså inte hämtade från riktiga studenttexter.

Texten består av tre huvuddelar: avsnitt 2 handlar om att genomföra en textanalys, och innehåller framförallt råd om tillvägagångssätt, avsnitt 3 fokuserar på den skriftliga redovisningen av analysen och avsnitt 4 behandlar i mycket korta ordalag akademiskt skrivande i allmänhet. Till sist finns ett par slutord i avsnitt 5 samt en litteraturlista med referenser och vidare läsning.

2 Textanalys som hantverk

Precis som ”47” inte ensamt duger som svar på en matematikuppgift, hur korrekt svaret än må vara, duger inte bara ”Jag tycker att texten har god textbindning” som svar på en fråga i en textanalysuppgift. På samma sätt som matematikuppgiften kräver en uträkning, kräver textanalysuppgiften att du grundar dina slutsatser i en noggrann analys.

I detta avsnitt hittar du praktiska råd kring arbetet med analysen, och avsnittet är indelat efter två arbetsfaser: dels det inledande arbetet med att förstå uppgiften i sig, dels det huvudsakliga arbetet med att analysera de aktuella texterna.

2.1 Att få ett grepp om uppgiften

Arbetet med din analysuppgift bör starta med att du läser instruktionerna ordentligt, gärna flera gånger. Se först och främst till att du faktiskt förstår vad begreppen i instruktionerna betyder, och återvänd till kurslitteraturen om du är osäker. Lägg sedan märke till hur frågorna är ställda eller hur uppgiften är beskriven och se till att du har klart för dig vad du faktiskt ska ta reda på. Är frågan t.ex. ”Vilka typer av processer dominerar i texterna?” signalerar ordet *dominerar* att du framförallt ska hitta övergripande mönster och strukturella drag. Det betyder inte nödvändigtvis att enskildheter är ointressanta; om det t.ex. bara

finns en mental process i en text kan det vara intressant att redovisa vem som är deltagare i den. Är frågan t.ex. "Vilka ledfamiljer finns representerade i texten?" signalerar frågan istället att ditt uppdrag är att ge ett uttömmande och detaljerat svar, dvs. redovisa *alla* ledfamiljer som finns i texten. Ibland är instruktionerna vagare än så och anger snarare vilka analyser du ska göra än vilka frågor du ska svara på. I sådana lägen är det en del av uppgiften att du själv ska kunna avgöra vad som är intressant eller relevant att framhålla.

En annan aspekt av uppgiften är att fundera över om ditt jobb i första hand är att *bedöma* de texter du analyserar, *beskriva/karakterisera* dem eller *förklara* varför de ser ut som de gör. Det vill säga: ska din analys resultera i ett utlåtande (t.ex. om texterna är mottagaranpassade eller inte), en beskrivning av hur texterna ser ut (t.ex. vilken modelläsare som skapas i texterna) eller en förklaring till varför texterna har vissa drag (t.ex. varför språkhandlingarna skiljer sig åt mellan två texter)? Detta avgör vilken "blick" du ska titta på texterna med och vilken typ av slutsatser du därmed kan komma fram till.

2.2 Att genomföra analysen

När du har en klar bild av din uppgift är nästa steg att sätta igång med själva analysarbetet. Men vad är då en analys? Själva ordet *analys* kommer från grekiskans *analysis*, som betyder 'upplösning' (SO 2009), och det vi idag menar med ordet är snarlikt: att plocka isär en helhet i dess beståndsdelar. Dessa delar kan vara t.ex. värdeord, referensbindningar, språkhandlingar och liknande. Poängen med att plocka isär texten på det här sättet är att man därigenom kan få syn på sådant som tidigare doldes av helheten.

Om du har flera texter och analysredskap, kan du välja lite olika tillvägagångssätt när du gör din analys: antingen kan du undersöka alla aspekter i en text i taget eller börja med en aspekt och undersöka den i alla dina texter (se vidare 3.2 nedan). Kom dock ihåg att grundprincipen är att alla analyser i slutändan ska göras på alla texter i ditt material.

Hur man rent praktiskt gör analysen beror förstås på vilka typer av analyser man gör och vilka personliga preferenser man har. Vissa föredrar t.ex. att arbeta med papperskopior av sina texter, medan andra hellre jobbar vid dator. Ett vanligt tillvägagångssätt är hur som helst att man närläser materialet, plockar ut alla exempel man hittar på ett visst fenomen och markerar dem antingen med penna eller t.ex. med överstrykning i Adobe Acrobat. Andra skriver av eller kopierar de exempel de hittar och samlar dem i t.ex. Microsoft Word- eller Excelfiler. För enkelhetens skull kallar jag här alla dessa arbetsformer för att "markera". I den första analysen är det en bra idé att vara ganska generös i sina bedömningar, eftersom det är lättare att ändra sig om man markerat för mycket än om man missat att markera.

När du gjort en första analys är det dags att granska de markeringar du gjort och se om du fortfarande håller med om dina egna bedömningar. Då kan du upptäcka att det finns fall som du tycker är svårbedömda, och kanske kan ses som en typ av gränsfall. Dessa kan man hantera på lite olika sätt. Har man gott om utrymme att skriva på, kan man göra en poäng av dessa gränsfall i sin skrivna text. Kanske säger de något om brister hos metodredskapen eller oklarheter i litteraturen? Om du har begränsat utrymme till ditt förfogande, och instruktionerna efterfrågar mer generella än detaljerade svar, kanske du snarare bör lämna gränsfallen åt sidan.

På de flesta textanalyskurser ingår att man under lektionstid gör övningar eller mindre

analyser tillsammans med sina kurskamrater och sin lärare. Om man känner sig osäker i analysarbetet är det en bra idé att försöka tänka på hur läraren gick tillväga under dessa analyser. I vilken ände började hen analysen? Vilka frågor ställdes? Vad fokuserade hen på när hen drog slutsatser? Dessa gemensamma analyser ska nämligen inte bara ses som övningar, utan också som en typ av förebilder för dina egna analyser.

Under arbetets gång skriver de flesta någon typ av anteckningar eller arbetstexter som fungerar som dokumentation, dvs. en samling *tanketexter* (Dysthe et al. 2011:42). När analysarbetet är färdigt kan dessa tanketexter ligga till grund för nästa steg, som handlar om att sovra bland stoffet och med utgångspunkt i frågorna eller instruktionerna sammanställa resultaten. Nu börjar nämligen arbetet med att skriva den färdiga inlämningsuppgiften, dvs. det Dysthe et al. (2011:42) kallar *presentationstext*, som behandlas i nästa avsnitt.

3 Den skriftliga redovisningen

Detta avsnitt bygger på ett antal frågor som det brukar finnas anledning att diskutera med studenter när de skriver sina första textanalyser. Frågorna kretsar kring sammanställning av information, textens disposition, formen för *självständiga* texter, och tekniker för att skriva koncist. Dessa fyra teman bildar varsina avsnitt.

3.1 Nu har jag gjort min analys. Vad förväntas jag skriva?

Redovisningen av en textanalys kan potentiellt bli hur lång som helst, och det kan vara frestande att vilja visa upp precis allt man hittat när man är färdig med sin analys. Läsaren är dock sällan förtjänt av att få en hel tabell över t.ex. vilka ledfamiljer som deltar i vilka processer, utan vill i de flesta fall få reda på *slutsatserna* av analysen. För att redovisa slutsatser på ett trovärdigt sätt utan att visa hela sitt råmaterial, krävs att man kan presentera en god *syntes*. Likt ordet *analys* härstammar *syntes* från grekiskan, men betydelsen är den rakt motsatta: det grekiska *syntesis* betyder nämligen 'sammanställning', dvs. att olika enheter förenas till en helhet (SO 2009).

Att skriva en syntes innebär alltså att sammanfoga eller kombinera ett antal separata enheter, och en god redovisning av en textanalys är en syntes av åtminstone tre viktiga enheter. En av dessa enheter är kurslitteraturen, som kan innehålla analysredskap (alltså en metod) och/eller tidigare forskning. Den andra enheten är ditt material, alltså de texter du analyserar. Den tredje enheten är skribentens egna bedömningar eller slutsatser. När jag läser din analys vill jag som lärare se alla dessa tre enheter representerade, och balansen mellan dem ska vara god.

Poängerna med att lyckas med att uppnå en syntes är 1) att man därigenom uppnår största möjliga trovärdighet och 2) att det sparar utrymme (se vidare 3.4). För att illustrera detta kommer jag här ge en rad exempel på hur man kan besvara en och samma fråga och resonera om vilken effekt respektive uttryckssätt får. Alla exempel svarar på frågan "Vad karakteriserar språket och meningsbyggnaden? Är texten mottagaranpassad?", och vi börjar med kortast tänkbara redovisning:

- (1) Språket och meningsbyggnaden är bra och texten är mottagaranpassad.

Det här svaret är visserligen ett svar, men läsaren får bara ta del av skribentens egen uppfattning, dvs. får bara en av de tre enheter som jag tidigare påpekade att en god textanalys innehåller. Läsaren förväntas redan veta vad god mottagaranpassning gällande språk och meningsbyggnad innebär, och får veta ganska lite om hur det egentligen ser ut i materialet. Det här sättet att redovisa sin analys signalerar därför låg trovärdighet.

Bygger vi ut svaret något, kan det t.ex. låta enligt följande:

- (2) Språket och meningsbyggnaden är bra och texten är mottagaranpassad. De flesta meningar är korta och det finns inga svåra ord.

Här har vi fått ytterligare lite information, nämligen exakt vad skribenten grundar bedömningen ”bra” på. Detta tillägg gör stor skillnad för trovärdigheten, eftersom läsaren nu får en chans att antingen hålla med eller opponera sig mot påståendet. Det finns dock fortfarande utrymme för att utveckla svaret, t.ex. på följande vis:

- (3) Språket och meningsbyggnaden är bra och texten är mottagaranpassad. De flesta meningar är korta och det finns inga svåra ord. En mening är dock lite svårläst eftersom fundamentet är långt, nämligen: ”På varje av statens medicintekniska råd godkända klinik som fått klartecken för testverksamhet finns”.

Textexemplet som lagts till här gör att läsaren får en tydligare bild av hur materialet som analyserats faktiskt ser ut. Dessutom har tillägget ytterligare en förtjänst: läsaren har nu möjlighet att bedöma skribentens förmåga att lokalisera fundamentet i satsen, och kan konstatera att skribenten här gjort en riktig analys. Det gör att skribenten framstår som trovärdig för läsaren.

Ännu saknas dock den sista pusselbiten, nämligen en tydlig koppling till litteraturen. Den kan vävas in t.ex. på följande sätt:

- (4) Enligt Sundin (2007:128) är korta fundament en faktor som gör texter mer lättlästa. I den text jag analyserar är fundamenten genomgående korta, med ett undantag: På varje av statens medicintekniska råd godkända klinik som fått klartecken för testverksamhet finns. I allmänhet är fundamenten sällan mer än tre ord långa, vilket jag sammantaget bedömer som en lättläst och mottagaranpassad meningsbyggnad.

Här finns samtliga tre enheter i syntesen med, vilket gör att skribenten inte behöver redovisa långa listor över fundament för att vi ska acceptera slutsatsen som läsare kan vi lita på det som står ändå. Sammantaget signalerar det här exemplet stor trovärdighet utan att vara särskilt utrymmeskrävande. Även om det inte alltid är möjligt att skriva fullt lika utförliga synteser som i det här exemplet är det alltså en god idé att ha det som ambition.

3.2 Hur ska jag lägga upp min text?

Ibland ger uppgiftsinstruktionerna direktiv för hur din inlämningsuppgift ska struktureras, och då är det förstås ett gott råd att följa dessa direktiv. I andra fall är du själv fri att disponera texten, och då kan det vara bra att känna till vilka möjligheter som står till förfogande. Här finns därför ett antal förslag på hur redovisningen av en analys kan struktureras. Kom ihåg att alla förslag förutsätter att du dessutom har både en *inledning*, som vägleder läsaren genom texten, och en *avslutning*, som summerar och/eller diskuterar de viktigaste slutsatserna.

- **Text för text.** Om du analyserar flera texter är ett alternativ att redovisa analyser för en text i taget. Fördelen är att läsaren får en god bild av varje text, men å andra sidan kan det bli svårare att få syn på likheter och skillnader texterna emellan. Om du väljer den här dispositionen bör avslutningen eller sammanfattningen fokusera på jämförelsen, om en sådan ska ingå.
- **Aspekt för aspekt.** Om du i din analys använder flera metodredskap, och alltså undersöker flera aspekter, kan dessa aspekter få styra dispositionen i din text. Om du bara analyserar en text i din uppgift är det här alternativet oftast det självklara. Om du analyserar flera texter har detta upplägg fördelen att likheter och skillnader mellan texterna blir tydliga, men å andra sidan kan det bli svårare för läsaren att få en bild av varje text som helhet. Det kan man kompensera för genom att ge just den helhetsbilden i avslutningen eller sammanfattningen.
- **Flera aspekter tillsammans.** Om några av de analysredskap du använder liknar varandra eller är tätt sammankopplade, kan det finnas en poäng med att redovisa analysen av dessa tillsammans. Den kopplingen kan röra sig om att aspekterna t.ex. handlar om samma metafunktion eller att de synliggör samma eller liknande fenomen i text. Precis som för det förra alternativet blir detta i någon mån på bekostnad av bilden av texterna som helhet, men det kan avslutningen kompensera för.
- **Tema för tema.** Det sista, och klart mest avancerade, alternativet är att låta redovisningen styras av ett antal teman som analysen mynnat ut i. Sådana teman skulle t.ex. kunna vara ”den ansvarstagande medborgaren” och ”staten som skyddsnät”, och de analyser som synliggör detta tema skulle i så fall presenteras under respektive tematiska rubrik. Det här alternativet kräver betydligt mer av skribenten än de tre föregående, och det är sällan det mest ändamålsenliga för inlämningsuppgifter på en kurs. Det kan dock vara bra att känna till denna typ av disposition, eftersom den ibland förekommer i doktorsavhandlingar och vetenskapliga artiklar.

Det är vanligt att man redovisar sina analyser i samma ordning som man gjort dem, och det kan många gånger fungera bra. Det är dock aldrig fel att tänka över sina val och fundera över om en annan disposition skulle kunna fungera ännu bättre för att framhäva det man vill ha sagt.

3.3 Vad betyder det att min text ska vara *självständig*?

Inte sällan anger uppgiftsinstruktionerna att du ska skriva en *självständig*, *självbärande* eller *löpande* text. Ibland står också att texten ”ska kunna läsas utan tillgång till frågorna”. Det korta svaret på vad detta innebär är att texten inte ska vara uppbyggd på en fråga-svar-struktur, och alltså *inte* ska se ut som följande exempel:

- (5) **4e. Används röst och särskilda engagerande drag som tilltal, utrop etc.?**
Ja, det används t.ex. i avsnittet om kraftmoment.

Skillnaden mellan självständiga och osjälvständiga texter kan dock beskrivas mer detaljerat än så. Vi tänker oss att följande två exempel är de första raderna i en inlämningsuppgift. Instruktionerna anger att studenten ska välja två artiklar ur den populärvetenskapliga tidskriften *Illustrerad vetenskap*, motivera varför hen valt just dessa texter och sedan genomföra en analys av mottagaranpassningen i texterna.

- (6) Jag valde artiklarna ”Forskare fruktar zombiebakterie” och ”Ny uppfinning ger dig röntgensyn”. Jag valde dessa texter eftersom jag tyckte det var intressant att de hanterar bilder och layout så olika.
- (7) I det följande presenterar jag en mottagaranpassningsanalys av två artiklar ur *Illustrerad vetenskap*: ”Forskare fruktar zombiebakterie” och ”Ny uppfinning ger dig röntgensyn”. Texterna skiljer sig åt med avseende på bilder och layout, och jag vill därför jämföra vilka effekter denna skillnad får för mottagaranpassningen.

Inget av de båda svaren bygger direkt på en fråga-svar-struktur, och man kan säga att båda ”gör jobbet” i den bemärkelse att de presenterar likvärdig och relevant information. Texten i exempel (6) är dock fortfarande osjälvständig genom att den är svårbegriplig för den som inte läst uppgiftsinstruktionerna. I exempel (7) behövs däremot inga instruktioner eller frågor, och läsaren blir ordentligt introducerad till texten.

Ett praktiskt tips för att skriva självständiga texter är att du tänker dig att mottagaren av din text inte är din lärare på kursen, utan en intresserad allmänhet (som dock vet mer om språkvetenskap än gemene man, se avsnitt 3.4). Då faller det sig naturligt att vägleda läsaren ordentligt igenom texten och inte förutsätta att läsaren har vissa kunskaper eller viss information.

Man kan invända att det är onödigt att lägga krut på den här aspekten av inlämningsuppgifter, så länge texten presenterar all nödvändig information. Längre fram i utbildningen, när det blivit dags för att skriva uppsatser eller examensarbeten på olika nivåer, är den här färdigheten dock väldigt viktig. Därför är det bra att redan från början vänja sig vid att skriva på det här sättet.

3.4 X tecken är för lite. Hur ska allt få plats?

I instruktionerna till din inlämningsuppgift finns förmodligen en angivelse om tillåtet omfång, typiskt uttryckt i maximalt antal tecken (om inget annat framgår, kan du utgå ifrån att detta teckenantal är inklusive blanksteg). Många studenter upplever att teckenantalet är allt för begränsat, och är ovana vid att skriva så koncist som vi förväntar oss på universitetet. Jag kommer här att ge fyra råd som kan hjälpa den som börjat skriva sin inlämningsuppgift och tycker det verkar svårt att hålla sig inom teckenbegränsningen.

Men innan jag går vidare till de praktiska råden vill jag säga några ord om *varför* teckenbegränsningen finns där. En anledning till att utrymmet är begränsat är förstås att läraren som ska bedöma din text inte fullständigt ska drunkna i arbete. Men teckenbegränsningen är också användbar för dig som student, eftersom den ger signaler om vad som förväntas. Läraren har satt den aktuella teckenbegränsningen med hänsyn till uppgiftens innehåll, och förväntar sig därför inte att du ska göra mer än vad som ryms att redovisa inom det tillåtna antalet tecken. Med andra ord ser teckenbegränsningen till att inte heller du fullständigt ska drunkna i arbete.

Nu: vidare till råden.

3.4.1 Skriv bara det som är relevant!

Det kan tyckas självklart att en text bara ska innehålla det som är relevant. Men mindre självklart är frågan om vad som faktiskt *är* relevant. I typfallet bestämmer du heller inte helt själv i den här frågan, utan måste förhålla dig till en instruktion som pekar ut vilket innehåll du förväntas presentera. En del frågor som handlar om urval har jag redan implicit berört i avsnitt 3.1, men här kommer jag att diskutera frågor om urval mer explicit.

Grundfrågan du ska ställa i urvalet av information är: vad behöver läsaren veta för att kunna ta till sig min analys och mina resonemang? Det kan underlätta att se på texten som en argumentation för en viss tes, nämligen dina slutsatser. För att den tesen ska bli begriplig och trovärdig för läsaren, behövs vissa byggstenar. Dessa byggstenar *måste* finnas med, men annan information kan utelämnas om utrymmet är begränsat.

En grundregel är att det som är mest intressant, och därmed ska få ta störst plats i anspråk, är din analys och dina slutsatser. Som påpekades i avsnitt 3.1, är tanken dock inte att du ska redovisa precis hela din analys, utan att du ska presentera dina resultat och slutsatser på lite mer övergripande nivå. För att ändå ge läsaren en bild av vad du menar och hur du gått tillväga, behöver du dock löpande ge exempel. Ibland kan man också välja att redovisa en detaljerad närstudie av ett mindre urval av materialet, t.ex. ett representativt stycke ur materialet, och redovisa mer sammanfattande slutsatser om analysen av materialet som helhet. Det är inte ett helt ovanligt grepp i t.ex. avhandlingar. Genom att redovisa en sådan exempelanalys kan man nämligen ge läsaren en bild av hur analysen gått till samt ge både bredd och djup i analysen, utan att ta alltför mycket utrymme i anspråk.

Eftersom din analys och dina slutsatser är det viktigaste i texten, är det en bra idé att försöka hålla inledningen kort. Av många uppgiftsinstruktioner framgår bl.a. att du i inledningen kort ska beskriva den text eller de texter du analyserar. Poängen med en sådan beskrivning är att läsaren ska få en liten bild av det material analysen handlar om, och kanske viss bakgrundsinformation som är relevant för dina slutsatser och/eller din diskussion. En sådan materialbeskrivning kan t.ex. se ut på följande vis:

- (8) Jag kommer här att analysera en broschyr som heter Regler för dig som vill arbeta som anställd i Sverige. Broschyren är tryckt i fyrfärg, åtta sidor lång och utgiven av Skatteverket 2012. Broschyrens första sida innehåller en innehållsförteckning, och därefter finns fem sidor med löpande text. I den texten finns först huvudrubriken Information till dig som vill arbeta i Sverige. Under den finns två mellanrubriker, Om du är EU-/EES-medborgare och Medborgare från ett land utanför EU/EES. I broschyren kan man få veta t.ex. vad som krävs för att man ska få uppehållstillstånd, hur arbetsrätten i Sverige ser ut, om man ska betala skatt eller inte, hur man gör för att betala skatt och hur sociala avgifter fungerar. Broschyren vänder sig till den som arbetar i Sverige men inte har svenskt medborgarskap. I april 2017 fanns broschyren att hämta på Skatteverkets hemsida och på Skatteverkets servicekontor i Göteborg.

I exempel (8) finns en stor mängd information, som bland annat gäller broschyrens längd, utgivningsår, disposition och rubriker. Som läsare får vi därmed en ganska heltäckande bild av broschyren. Men för de allra flesta uppgifter behövs inte *alla* dessa uppgifter. Om analysen t.ex. handlar om vilka röster som kommer till tals i texten, behöver inledningen knappast återge vilka rubriker som ingår. Om analysen handlar om disposition är rubrikerna med all sannolikhet relevanta, men kanske snarare i själva analysen än i inledningen. Om analysen handlar om multimodalitet kanske broschyrens omfång och utseende kan vara relevant, men även då är nog broschyrens rubriker snarare en del av analysen. Kort sagt: med all sannolikhet skulle det finnas utrymme att stryka en del information i det här exemplet, men vad som ska strykas beror på vilken analys som ska göras.

Om inte uppgiften ställer några särskilda krav på materialbeskrivningen, räcker oftast allmänt formulerade uppgifter om vilket materialet är, vad det innehåller och vem som är avsändare respektive mottagare. En sådan materialbeskrivning kan t.ex. se ut som i exempel (9):

- (9) Jag kommer här att analysera Skatteverkets broschyr Regler för dig som vill arbeta som anställd i Sverige. Broschyren innehåller allmän information om arbets- och uppehållstillstånd, arbetsrätt, beskattning och sociala avgifter och riktar sig till personer som vill arbeta i Sverige men inte har svenskt medborgarskap.

En annan typ av innehåll som tenderar att ta mycket plats är förklaringar och definitioner av begrepp. Det framgår oftast inte av instruktionerna om du förväntas förklara hur du eller kurslitteraturen definierar olika begrepp, och därför kan det vara idé att fråga läraren om det. I inlämningsuppgifter behöver du dock i allmänhet inte förklara grundläggande språkvetenskapliga begrepp, som *fundament*, *verb* eller *stil*. I normalfallet behöver du inte heller diskutera olika sätt att se på ett och samma begrepp, t.ex. *diskurs*. I de allra flesta fall räcker det med att du presenterar begreppen tillsammans med deras källor, som i exemplet nedan:

- (10) Här kommer jag att analysera dels vilka *processtyper* (Karlsson 2004:80) som dominerar, dels hur olika röster i texten konstruerar olika *ramar* (Ledin 2000:77).

I uppsatser är förväntningarna dock annorlunda. Där förväntas du beskriva den metod och de teorier du använder, men där brukar inte heller utrymmet vara lika hårt begränsat.

3.4.2 Undvik att pladdra!

Efter att du valt ut det stoff som är relevant, finns det förmodligen en del plats att spara genom att välja en stil som lyckas förmedla så mycket som möjligt på så litet utrymme som möjligt. Kort sagt: du ska välja en stil som är så *koncis* som möjligt.

Ett viktigt steg för att uppnå en koncis stil är att stryka talspråkliga uttryck. Talspråk behöver vara lite ”luftigt” för att kommunikationen ska fungera smidigt, och denna ”luftighet” uppnår vi med bland annat personliga inflikningar, upprepningar och utfyllnadsord. Men i skriftspråk, särskilt akademiskt sådant, blir denna ”luftighet” istället störande och onödigt utrymmeskrävande. Jag ska här visa hur man stegvis kan rensa bort sådana ”pladdriga” drag och därmed spara en hel del utrymme. Vi börjar med ett exempel:

- (11) Hur jag än försöker så kan jag inte förstå varför Skatteverket som så många andra har valt att i sin broschyr använda en massa svåra ord som *expansionsfondsskatt* utan att ge några förklaringar till vad det är för något. För att återgå till frågan om mottagaranpassning: Har de tänkt sig att bara de som redan kan mycket om skattelagstiftning ska kunna läsa broschyren? Eller tänker de att läsaren ska behöva använda ett uppslagsverk för att kunna förstå texten?

I exempel (11) låter skribenten en ganska liten och okomplicerad informationsmängd ta väldigt mycket utrymme i anspråk (463 tecken inkl. blanksteg). Här finns flera utrymmeskrävande drag. För det första finns gott om talspråkliga uttryckssätt som *hur jag än försöker*, *så*, *som så många andra*, *en massa*, *för något* och den långa meningsinledningen *för att återgå till frågan om*. För det andra finns två retoriska frågor, som både tar mycket plats och bryter mot den akademiska stilen genom att insinuera kritik. Om vi nöjer oss med att städa bort dessa två problem, kan stycket istället formuleras som:

- (12) Jag kan inte förstå varför Skatteverket har valt att i sin broschyr använda svåra ord som *expansionsfondsskatt* utan att ge några förklaringar. Det gör texten svårläst för den som inte har förkunskaper om skattelagstiftning och därmed kanske måste använda ett uppslagsverk för att kunna förstå texten.

Redan efter denna omarbetning är stycket 160 tecken kortare. Här finns dock mer pladdar som kan skalas bort! I stycket framhävs nämligen de olika mänskliga aktörerna på bekostnad av det mest väsentliga, dvs. texten och analysresultaten. För det första har exemplet ett jag-perspektiv som i onödan sätter fokus på skribentens arbetsprocess snarare än analysresultaten (se vidare avsnitt 4.2). Vidare presenteras textens drag som ett aktivt

val från Skatteverkets sida, vilket man utifrån en textanalys egentligen inte kan belägga. Slutligen finns också en del utrymmeskrävande resonemang om hur en oinsatt läsare ska kunna lösa problemet med den svåra texten, vilket i sammanhanget inte är helt relevant. Låter vi istället texten stå i centrum kan stycket formuleras om till en enda mening:

- (13) Texten är svår att läsa för den som inte har förkunskaper om skattelagstiftning, eftersom texten t.ex. inte ger någon förklaring till ord som *expansionsfondsskatt*.

Exempel (13) är bara 165 tecken långt och lägger fokus på det som är mest centralt. Skatteverket har ersatts av *texten*, och skribentens perspektiv har försvunnit. Läsaren finns fortfarande med på ett hörn, och med tanke på att utdraget handlar om just mottagaranpassning kan man med fog se läsaren som relevant i sammanhanget. Vill man skriva ännu mer koncist går det dock att utelämna även läsaren, och formulera det hela som:

- (14) Texten kräver en viss förförståelse om skattelagstiftning, eftersom t.ex. ordet *expansionsfondsskatt* aldrig förklaras.

I exempel 14 har läsaren försvunnit genom en nominalisering, där ”svår att läsa för den som...” blivit *kräver förförståelse*. Skatteverket har dolts i ett passivt verb: *förklaras*. Att på det här sättet ”skriva bort” aktörer är typiskt för akademisk stil, och det kan man göra när aktörerna (som i det här fallet) kan underförstås eller är oviktiga (se Forsberg 2014:131). Efter alla omarbetningar har nu 463 tecken reducerats till 112.

I sammanhanget vill jag också slå ett slag för att använda kurslitteraturens facktermer. Facktermer tenderar nämligen att vara korta och ha tämligen högt informationsvärde. Jämför exempel (15) och (16):

- (15) Texten innehåller väldigt många bisatser och substantiv med långa attribut.
(16) Texten är mycket hypotaktisk.

3.4.3 Referera hellre än citera!

Att inkorporera andra texter i den egna är komplicerat på flera sätt. Ovana skribenter, eller skribenter som är osäkra på ämnesinnehållet, brukar välja att citera kurslitteraturen, dvs. ordagrant återge hela utdrag. När man citerar upplever man sig nämligen vara på den säkra sidan ”om jag skriver av litteraturen kan det åtminstone inte bli fel!”. Det må vara sant, men att ideligen citera litteraturen är förenat med en rad problem: det är ansträngande att läsa, begränsar skribentens möjligheter att välja ut den information som är viktigast, tenderar att leda till bristande textbindning och tar inte minst mycket plats i anspråk. Jag kommer därför att förorda att du istället *refererar* kurslitteraturens innehåll, dvs. återger det med egna ord. Mer om hantering av källor kan du läsa i Dysthe et al. (2011).

Vi börjar med ett exempel på hur det kan se ut när kurslitteraturen citeras på ett problematiskt sätt:

- (17) I Skatteverkets broschyr finns flera exempel på inbäddade texter. ”Med inbäddade texter avses de partier av en text där någon annan än den instans som vi uppfattar som sändaren har ordet. När sändaren lämnar ordet till någon annan uppstår en ny ram i texten. Som läsare måste vi då förhålla oss till den nya röst som talar” (Ledin 2000:77).

Citatet används i exempel (17) för att definiera begreppet *inbäddade texter* och ge information om vilka effekter sådana inbäddade texter ger. Som läsare möter vi dock väldigt mycket av Ledins röst, och väldigt lite av skribentens egna ord. Exemplet brister också vad gäller tydlighet och textbindning, eftersom skribenten låter citatet ”tala för sig själv” (vilket citat aldrig gör). Exemplet är dessutom onödigt långt. För att komma till rätta med problemen kan man välja två vägar: antingen skriver man rena referat, som i exempel (18), eller så blandar man in kortare citat i ett referat, som i exempel (19):

- (18) Ledin (2000:77) menar att inbäddade texter är delar av en text där någon annan än avsändaren har ordet, och i Skatteverkets broschyr finns flera exempel på sådana inslag. Med inbäddade texter uppstår också nya ramar, menar Ledin.
- (19) I Skatteverkets broschyr finns flera exempel på det Ledin (2000:77) kallar *inbäddade texter*, dvs. textpartier där ”någon annan än [...] avsändaren har ordet”. Med inbäddade texter uppstår också nya ramar, menar Ledin.

Oavsett vilken av dessa två tekniker du väljer, blir resultatet en avsevärt mycket tydligare, kortare och mer lättläst text. Dessutom gör dessa typer av referat det möjligt att skriva synteser där man sammanställer information från flera källor i samma stycke.

Hittills har jag bara nämnt citat och referat av kurslitteratur, men en lika stor utrymmestjuv kan citat ur materialet vara. I uppgiftsinstruktionerna brukar det stå att du ska ”knyta an till materialet” eller ”ge exempel löpande”, och dessa exempel kan ges mer eller mindre utrymme. När en skribent väljer att citera materialet kan det se ut t.ex. så här:

- (20) Texten vänder sig oftast direkt till läsaren: Om du har en utländsk arbetsgivare som saknar fast driftställe i Sverige kan du komma överens med din arbetsgivare om att du ska överta arbetsgivarens skyldighet att betala arbetsgivaravgifter. [...] Tänk på att beskattning och socialförsäkringstillhörighet omfattas av två olika regelsystem. Men i avsnitt tre är avsändaren mer distanserad: Arbetsgivaren är skyldig att lämna en kontrolluppgift även om ett socialavgiftsavtal har slutits med arbetstagaren. I vissa fall lämnar också Skatteverket information om utbetalda ersättningar till andra länder.

Även om skribenten i exempel (20) gör rätt i att ge exempel ur materialet, finns det ett antal problem i stycket. För det första tillåts även dessa citat tala för sig själv. Läsaren måste därför själv göra en liten analys för att förstå att det är närvaron eller frånvaron av du-tilltal och uppmaningar som leder till närhet eller distans. För det andra är stycket svårläst, och för det tredje är det utrymmeskrävande. Genom att istället vara explicit med slutsatserna och bara ge kortare exempel ur materialet uppnår man större tydlighet på betydligt färre tecken:

- (21) Texten vänder sig oftast direkt till läsaren genom du-tilltal (exv. *Om du har...*) och direkta uppmaningar (exv. *Tänk på att...*). I vissa avsnitt, t.ex. det tredje, är stilen dock mer distanserad eftersom du-tilltal och uppmaningar saknas.

Att skriva referat istället för citat kräver lite mer av dig som skribent, eftersom du verkligen måste förstå ämnesinnehållet för att kunna skriva sanningsenliga referat. Men om du lyckas visar du också att du verkligen förstått!

3.4.4 Välj en smart disposition!

I avsnitt 3.2 gav jag exempel på olika sätt att disponera redovisningen av en analys, och pekade på att de olika dispositionerna får följder för hur läsaren uppfattar texten. Jag

avslutade där med att poängtera att valet ska utgå ifrån vilken information man vill framhäva. Här ska jag nu tillägga en annan aspekt som kan få påverka valet: olika dispositioner kräver nämligen olika stort utrymme.

Om du lider av utrymmesbrist i din text, bör du välja en disposition som gör behovet av upprepning så litet som möjligt. Om du till exempel väljer den disposition som jag i avsnitt 3.2 kallade *text för text*, behöver du förmodligen vid ett flertal tillfällen upprepa analysgreppen och de olika följderna som ett visst analysresultat har. Väljer du istället dispositionen *aspekt för aspekt*, behöver du kanske upprepa bakgrundsinformation om den eller de texter du analyserar och ge exempel ur båda texterna. Vad som är mest utrymmesbesparande får man avgöra från fall till fall.

Jag ska här diskutera ett exempel på hur en analys av röster i en bruksprosatext kan disponeras. I uppgiften finns åtminstone fyra aspekter som kan styra dispositionen i resultatredovisningen: 1) den ordning rösterna förekommer i texten, 2) rösternas funktion i texten, 3) de olika rösterna och 4) de sätt rösterna kommer till tals. Här följer exempel på hur texten kan se ut om aspekt 1) respektive 3) får styra dispositionen:

- (22) I textens första stycke kommer läkaren Anna Andersson till tals genom direkt anföring: Jag har alltid... . Hennes röst används för att stödja författarröstens genom att ge exempel på det som författarrösten uttalat sig om generellt. I Anderssons utsaga finns också en epistemisk markör, *faktiskt*, som motsäger en dold synvinkel om att projektet inte skulle gett några resultat. Därefter återkommer författarrösten, som presenterar objektiva fakta på samma tema som det Anna Andersson talat om. I nästa stycke kommer Anna Andersson igen till tals genom indirekt anföring, i exemplet

- (23) I texten finns en huvudröst, nämligen författarrösten som tillhör artikelförfattaren. Denna författarröst talar typiskt med

Vid flera tillfällen kommer också läkaren Anna Andersson till tals genom direkt anföring. I samtliga fall används hennes röst som ett stöd till författarrösten. När Anderssons röst talar skapas en annan ram inom texten, där

I texten framkommer också flera dolda synvinklar, som kan sägas ge röst åt en kritisk läsare. Det handlar t.ex. om att Anna Andersson genom den epistemiska markören *faktiskt* markerar

Exempel (22) är uppbyggt efter en sorts kronologisk princip, vilket märks på sambandsmarkörerna (*därefter, nästa*), medan exempel (23) avhandlar varje röst för sig. Utdragen här är ungefär lika långa, men hade det funnits möjlighet att visa hela texten här hade du kunnat se att exempel (23) är det mest platseffektiva alternativet. Den sistnämnda dispositionen tillåter nämligen skribenten att göra generella uttalanden om texten, vilket syns i utdraget (*vid flera tillfällen, i samtliga fall* etc.). Det gör texten både mer koncis och mer lättläst. Exempel (23) har också ytterligare en förtjänst, nämligen att den framhäver den viktigaste informationen: de olika röster som talar i texten. Ordningen på rösterna är i de flesta fall sekundär.

4 Generella krav på akademiskt skrivande

Alla typer av textanalyser du skriver som student är en form av *akademiskt* skrivande. Akademin är i allmänhet väldigt beroende av sina skrivna texter, och här gäller vissa generer och konventioner som inte alltid gäller utanför universitetets väggar. I det här avsnittet kommer jag bara kort att nämna ett par aspekter av akademiskt skrivande och ge tips på vidare läsning, och i vissa fall kommentera de särskilda förutsättningar eller konventioner

som finns inom textanalys. Det finns en uppsjö av guider och skrivhandledningar att konsultera vad gäller akademiskt skrivande i allmänhet, och den som vill ha extra stöd kan ta hjälp av universitetets Studieverkstad (se Linnéuniversitetet (2020) i referenslistan).

4.1 Referenshantering och akademisk hederlighet

Det kanske mest iögonfallande draget hos akademiska texter är att de innehåller *referenser*, dvs. att skribenten hänvisar till källor i form av böcker, artiklar, webbsidor och annat för att underbygga fakta och påståenden. Anledningarna till detta faktum är många, men en central del handlar om akademisk hederlighet och att man inte ska plagiera andras arbete.

Alla texter och inlämningsuppgifter som lämnas in via lärplattformen MyMoodle går automatiskt genom en plagiatgranskning hos Urkund, och lärare kan också manuellt skicka in studenttexter för granskning vid misstanke om plagiat. Regler som gäller för plagiat och akademisk hederlighet finns i referenslistan under Urkund (2011). Under Linnéuniversitetet (2015) i referenslistan hittar du också en länk till Refero, som är en bra guide till hur man får och inte får använda andras arbeten i sitt eget.

Inom språkvetenskapen är det dominerande referenssystemet APA, som är en referensstil som bygger på Harvardsystemet. I APA-systemet innehåller källhänvisningarna i texten efternamn och publiceringsår inom parentes, precis som de gör i den här texten. Om uppgiftsinstruktionerna inte säger annat gäller dessutom att sidnummer ska anges vid citat eller specifika uppgifter. Guider till APA finns i överflöd, men två som jag tycker är bra och funktionella är de som tillhandahålls av Högskolan i Borås (2016) och Jönköping University (2016) (se referenslistan).

När man skriver källhänvisningar i texten kan man antingen skriva ut namnet i meningen och bara ha året och sidnumret inom parentes, som i exempel (24) nedan, eller placera namn, år och sidnummer inom parentes sist i en mening eller sats, som i exempel (25):

(24) Sundin (2007:128) menar att korta fundament är en faktor som gör texter mer lättlästa.

(25) Korta fundament är en faktor som gör texter mer lättlästa (Sundin 2007:128).

Dessa två alternativ är i princip jämbördiga, och det går bra att variera sig inom texten. Det finns bara en viktig sak att tänka på: det ska vara tydligt vilken information som kommer varifrån, och egna tankar ska tydligt skiljas från andras. Det spelar därför roll hur referenser placeras och används, vilket illustreras av följande två exempel:

(26) Språket och meningsbyggnaden är generellt enkla. En mening är dock lite svår: "På varje av statens medicintekniska råd godkända klinik som fått klartecken för testverksamhet" eftersom fundamentet är långt (Sundin 2007:128).

(27) Korta fundament är en faktor som gör texter mer lättlästa (Sundin 2007:128). I den text jag analyserar är fundamenten genomgående korta, med ett undantag: "På varje av statens medicintekniska råd godkända klinik som fått klartecken för testverksamhet".

I exempel (26) gör referensens placering att läsaren förleds att tro att Sundin uttalat sig om den här specifika meningen och dess svårighetsgrad, vilket hon naturligtvis inte gjort. Därför är exempel (27) det korrekta alternativet i den här situationen. Ett annat alternativ för att undvika det här problemet är att skriva ut namnet i meningen, t.ex. på följande vis:

- (28) Enligt Sundin (2007:128) är korta fundament en faktor som gör texter mer lättlästa. I den text jag analyserar är fundamenten genomgående korta, med ett undantag: ”På varje av statens medicintekniska råd godkända klinik som fått klartecken för testverksamhet”.

I slutet av din text ska det också finnas en litteraturlista, om inte instruktionerna säger annat. Denna litteraturlista ska vara alfabetiskt ordnad och utformas enligt APA-systemets principer (se Högskolan i Borås 2016, Jönköping University 2016).

4.2 Akademisk stil

Att skriva akademiskt handlar inte bara om att hantera teknikaliteter som referenser, utan också om att uttrycka sig med en viss stil. Stilideal låter sig inte sammanfattas så väl, och därför kommer jag här bara beröra några av de stilfrågor som ofta brukar komma upp när man börjar skriva textanalyser. Vidare läsning finns hos t.ex. Lagerholm (2005) och Forsberg (2014) (se referenslistan).

Den starkaste uppfattning nybörjarstudenter brukar ha om vetenskapligt skrivande är att det ska vara *opersonligt*. Ofta har man också uppfattningen att det betyder att man absolut inte får skriva *jag*. Som ni märkt vid det här laget delar jag inte den uppfattningen; eftersom det oundvikligen finns en person inblandad i varje skriven text tycker jag inte att man behöver hymla med det. Det betyder emellertid inte att denna person alltid är intressant. Det är t.ex. sällan eller aldrig relevant att redovisa hur skribenten *känner* inför något, även om materialinsamlingen mycket väl kan *kännas* svår och en text *kännas* lättläst. Om dessa uppfattningar över huvud taget ska redovisas, behöver de omformuleras och bygga på sakliga grunder: ”materialinsamlingen påverkades av omständigheterna X och Y” eller ”jag bedömer texten som lättläst på grunderna X och Y”. Sakinnehållet är alltid viktigare och intressantare än skribentens åsikt, även när uppgiften är att *reflektera* över en viss fråga.

Ett annat vanligt stilideal är att akademiska texter ska vara *neutrala*. Det innebär t.ex. att man sällan använder ord som *tyvärr* och *lyckligtvis*, som signalerar skribentens värderingar, och undviker ideologiskt färgat språk som *arbetsköpare* istället för *arbetsgivare*. När det gäller textanalyser handlar frågan om neutralitet ofta om att som skribent signalera att man inte nödvändigtvis håller med den som skrivit de texter man analyserar. Om man t.ex. analyserar den privata vårdsektorns kampanjsida Vi gör skillnad och ska beskriva webbplatsens syfte, är det inte lämpligt att skriva på följande sätt:

- (29) Vi gör skillnad är ett uppdrag för modern välfärd där privata och offentliga alternativ får fortsätta samverka, eftersom Sverige behöver alla vårdkrafter (Vi gör skillnad 2016).

Uttrycket att ”Sverige behöver alla vårdkrafter” är förstås politiskt laddat i det här sammanhanget, och att skriva så som i exemplet ovan signalerar att man som skribent håller med om påståendet. I en akademisk text är detta olämpligt, eftersom det sänker trovärdigheten hos skribenten. Kan jag som läsare verkligen lita på att analysen är grundligt och objektivt gjord om skribenten okritiskt delar kampanjens budskap? Mer neutralt är det att markera lagom avstånd till de texter man analyserar, t.ex. genom att skriva:

- (30) Vi gör skillnad beskriver sig själva som ”ett uppdrag för modern välfärd där privata och offentliga alternativ får fortsätta samverka, eftersom Sverige behöver alla vårdkrafter” (Vi gör skillnad 2016).

Sist men inte minst ska akademisk text ha en formell stilnivå för att texten ska tas på allvar. Den frågan handlar inte om att göra sig märkvärdig, utan hänger samman med krav på *saklighet* och *koncentration*. Den som läser din text ska kunna fokusera på innehållet och inte störas av stilbrott varken i form av alltför informella uttryck som *skitbra* eller överdrivet formella uttryck som *ehuru*. Vissa stilskillnader är de flesta överens om, men i vissa fall är det först på universitetet studenter uppmärksammas på att en viss ordform kan ha en viss stilnivå. Forsberg (2014:118) exemplifierar detta med att de flesta är överens om att det är skillnad på *oxå* och *också*, medan den informella stilen i stavningsvarianterna *mej*, *sej* och *dom* inte är känd för alla. Eftersom den egna stilkänslan inte alltid räcker till rekommenderar jag den som ska skriva akademiska texter att använda ett rättstavningsprogram, och lyssna lagom mycket på det. Om t.ex. MS Word markerar ett ord som talspråkligt, byråkratiskt eller liknande så innebär det inte nödvändigtvis att ordet är olämpligt, men det betyder att ordet *kan* vara det. Då kan man vända sig till Svenska Akademiens ordböcker (se referenslistan) och se om ordet där markerats som t.ex. *vardagligt*, *högtidligt* eller *litterärt*. Därefter kan man ta ställning till om det är ett lämpligt ordval.

5 Några avslutande ord

Jag inledde den här texten med att konstatera att skrivandet är viktigt för den som sysslar med textanalys. Sedan dess hoppas jag att jag lyckats både beskriva en del av det utsagda inom textanalysen och ge större insyn i våra konventioner och förväntningar på de texter man skriver när man analyserar andra texter. För att minska den eventuella skrivkramp som texten framkallat, vill jag avsluta med att påminna om att skrivande är en process och att man aldrig blir fullärd. Alla texter behöver revideras många gånger om, och det tar tid att lära sig nya sätt att skriva. Men ingen blir bättre utan att försöka.

Referenser och vidare läsning

- Dysthe, Olga, Frøydis Hertzberg & Torlaug Løkenstgard Hoel (2011). *Skriva för att lära. Skrivande i högre utbildning*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Forsberg, Camilla (2014). *Lär dina studenter att skriva*. Lund: Studentlitteratur. [Kapitel 35 behandlar studenters akademiska skrivande. Boken är skriven för lärare men är högst användbar även för studenter.]
- Högskolan i Borås (2020). *Guide till Harvardsystemet*. Hämtad 2020-09-16.
<https://www.hb.se/biblioteket/akademiskt-sprak/referera-till-kallor/guide-till-harvardsystemet/>
- Jönköping University (2018). *Litteraturreferenser – så skriver du*. Hämtad 2018-06-19.
<http://ju.se/bibliotek/sok---skrivhjalp/litteraturreferenser---sa-skriver-du.html>
- Karlsson, Anna-Malin (2004). Vad vill vi att kunden ska köpa? En diskursanalytisk studie av identifikationsmöjligheter i texter för butiksanställda. *Språk & Stil* nr. 14, s. 6388.
- Lagerholm, Per (2005). *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur. [I slutet av kapitel 5 finns avsnittet "Språket", som kortfattat behandlar vetenskapliga stilideal.]
- Ledin, Per (2000). *Veckopressens historia: Del II*. (Rapporter från projektet Svensk sakprosa 29.) Lund: Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.
- Linnéuniversitetet (2015). *Refero antiplageringsguide*. Hämtad 2020-09-16.
<https://refero.lnu.se/>
- Linnéuniversitetet (2020). *Studieverkstaden*. Hämtad 2020-09-16.
<https://lnu.se/ub/kontakt-och-service/studieverkstaden/>
- Sundin, Maria (2007). *Lättläst så funkar det*. Stockholm: Jure förlag.
- Svenska Akademiens ordböcker = *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL), *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (SO) och *Svenska Akademiens ordbok* (SAOB). Finns på <https://svenska.se>. [Notera att artiklarna i SAOB är av mycket varierande tryckår, och använd därför i första hand SAOL eller SO för stilangivelser.]
- SO = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (2009). Stockholm: Norstedts.
- Urkund (2011). *Plagiathandboken. Tips och råd till elever och studenter*.
http://static.urkund.com/manuals/URKUND_Plagiarism_Handbook_SE.pdf
- Vi gör skillnad (2016). *Startsida*. Hämtad 2016-08-29. <http://vigorskillnad.se/>